

Driejarige ooiën door 3jarige rammen, en 4jarige ooiën door 4jarige rammen besprongen, veroorzaakte de meest gelijke verhouding tusschen het mannelijk en vrouwelijk geslacht der afstammelingen. Werden oudere ooiën door oudere rammen bevrucht, dan verminderde bij klimmenden leeftijd steeds de mannelijke nakomelingschap.

Wanneer de ouderdom der moeders dien van de vaders overtrof, wezen de opgemaakte tabellen eene vermindering aan van de ramlammeren tot 41,6 %.

De schaapskudde, van welke deze uitkomsten verkregen zijn, wierp verder, van 1851 tot en met 1859, 1625 lammeren, van welke 768 rammen en 857 ooiën waren.

Gedurende dezen tijd werden 26 springrammen gebruikt, waarvan er 11 stuks, dus bijna de helft, 2jarig, de overige meest 3 en 4jarig waren. Van de ooiën, die bevrucht werden, waren een weinig minder dan $\frac{1}{3}$ gedeelte tweejarig, de overige 3, 4 en 5jarig. — De verhouding is hier 47,26 % ramlammeren tegen 52,74 % ooilammeren, en deze meerderheid van de vrouwelijke afstammelingen boven de mannelijke is in overeenstemming met de uitkomsten van 1845—1850 en schijnt dus de vroeger verkregene uitkomsten te bevestigen. Dit blijkt daaruit vooral, dat van 1845—1850, toen er gemiddeld 50,07 % ram- en 49,93 % ooilammeren geworpen werden, van 1156 moederschappen, die werden besprongen, 549 stuks, dus bijna de helft, 2jarig, 563 stuks 3 en 4jarig en slechts 44 ouder waren. Onder de 23 springrammen toen, waren er 9 van 2jarigen, 5 van 3jarigen, 3 van 4jarigen, 5 van 5jarigen, 1 van 6jarigen en 1 van 7jarigen leeftijd.

Bij het *rundvee* waren de verhoudingen, die de Heer VAN DEN BOSCH verkreeg in eenige opzichten anders dan bij de schapen.

Gemiddeld waren er gedurende 6 achtereenvolgende jaren van 237 kalveren, 49,4 % stier- en 50,6 % vaarskalveren. — Het getal tweelingen bedroeg slechts 4,2 %, alléén van 2—6 jarige koeijen. — In het geheel nam het getal stierkalveren toe met de jaren der koeijen, en ook, maar minder in het oogspringend, met de jaren der springstieren. Er is evenwel overeenstemming betreffende den invloed, dien het verschil in leeftijd der ouders op het geslacht der vrucht uitoefent. Zoo werden, even als bij de schapen, de minst mannelijke afstammelingen geboren, wanneer de moeder ouder was dan de vader en omgekeerd. Meer evenwel nog dan in dit laatste geval klom het getal stierkalveren, wanneer de springstier en de koe van denzelfden leeftijd waren en wel tot 70,7 %. — Nog bleek uit de opgemaakte tabellen, dat wanneer eene 6—12 jaren oude koe door een jongen krachtigen stier besprongen werd, de uitkomst eene andere is, dan wanneer de stier slechts 1—2 jaren jonger dan de koe was; want in het eerste geval was ze veel gunstiger voor het mannelijk geslacht. — Verder wezen de lijsten nog op eene andere eigenaardigheid, namelijk dat de verhouding der stierkalveren afnam, zoodra de stieren méér dan 3 jaren ouder waren dan de koeijen. — Deze laatste feiten zijn wel daardoor te verklaren, dat een jonge stier in verhouding tot eene oude koe veel krachtiger is, en dat het voortplantingsvermogen bij stieren op zekeren leeftijd afneemt.

Door vermelde waarnemingen en die van GIRAU DE BUZARINGUES en MARTEGOUTE is het waarschijnlijk, dat de invloed van den verschillende leeftijd der ouders op de nakomelingschap in niets anders zijn grond heeft dan in den verschillende krachts- en gezondheidstoestand, waarin zij zich bevinden. Een Fransch landbouwer, MOREAU, verzekert zelfs, dat men naar willekeur ooi- of ramlammeren kan verkrijgen, al naarmate men vóór

het springen de kracht van den ram of van het moeder-schaap door aderslating als anderszins vermindert.

F. C. HEKMEIJER.

CASTRATIE VAN DIEREN DOOR MIDDEL VAN DEN ECRASEUR VAN CHASSAIGNAC. —

Dit instrument is in de laatste jaren veelvuldig in de veeartsenijkunde aangewend; vooral in Rusland is dit het geval. Prof. JESSEN, toen Directeur der Veeartsenijsschool te Dorpat, die voor ongeveer 4 jaren de Utrechtsche School bezocht, verhaalde mij daarvan zeer veel en vestigde vooral de aandacht op aanwending van dit werktuig, als zeer nuttig bij dieren (*écrasement linéaire* ou *amputation sèche*). — MATHIEU en CHARRIÈRE hebben dit instrument voor veeartsenijkundig gebruik eenigermate veranderd en vooral vergroot. Dat van MATHIEU verdient de voorkeur, immers volgens de verklaringen van BOULEY en BUSSE. — Laatstgenoemde noemt den Russischen Veearts PROSOROFF, als den eersten, die de *ecraseur* bij het castreren gebruikte: — iets waartegen BOULEY opkomt en zich daartoe beroept op het reeds vroeger door hem daaromtrent vermelde in de *Récueil de méd. vétér.* 1856 (*Vierteljahresschrift f. Wissensch. vétérinärkunde*, IX Bd., *Analekten*, S. 115; *SCHMIDT's Jahrb.* 1856. 4. 1857. 2).

BUSSE is van gevoelen, dat de castratie door middel van dit instrument alle andere methoden zal verdringen, omdat;

1°. daarbij geene of slechts onbeduidende verbloeding plaats heeft;

2°. de operatie met het wegnemen der ballen geëindigd is, terwijl bij eenige andere wijzen van castreren soms nog noperatiën noodig zijn;

3°. worden de nadeelige gevolgen, bijv. hevige ontstekingen, die bij het castreren met klemboutjes door het bijtmiddel veroorzaakt worden, voorgekomen;

4°. opzwellingen van de zaadstreng en verhardingen van deze komen bij deze methode niet te voorschijn, terwijl zij bij andere handelwijzen niet zeldzaam zijn. Vergel. *Magazin f. d. gesammten Thierheilkunde* van GUBLT u. HERTWIG. 1859. S. 421.

BOULEY (*Récueil de méd. vét.* 1858, p. 1131) waarschuwt daarentegen tegen het gebruik van den *ecraseur* bij het castreren der paarden en wil die in dit geval alléén bij genarcotiseerde paarden hebben aangewend, om het ontstaan van hernia voor te komen, daar hij die, door het hevig persen der dieren, tweemaal zag ontstaan. Daarom bedient hij zich slechts van een *ecraseur* tot verwijdering van zaadstrengen-verhardingen en van diepliggende gezwellen, bijv. melanosen.

F. C. HEKMEIJER.

INGEZONDEN STUKKEN.

NOG IETS OVER DE DOORDRINGENDE BUIKWOND, WAARGENOMEN IN DE HEELKUNDIGE KLINIEK TE ROTTERDAM.

Op blz. 161 volgg. van den tegenwoordigen jaargang van dit Tijdschrift wordt door den Heer M. POLANO het een en ander medegedeeld omtrent eene verwonding van eenen matroos, behoorende tot de bemanning van Z. M. Kostschip te Rotterdam, welke in het Stedelijk Ziekenhuis aldaar onder behandeling is gekomen.

Dit opstel moet strekken, om aan te toonen, dat de noodlottige afloop der verwonding van den bedoelden matroos waarschijnlijk had kunnen voorkomen worden, indien men bij de

eerste heilkundige behandeling der wond de hechtingsdraden door de geheele dikte van den gekleefden buikwand had heen-gevoerd. Dewijl nu deze eerste heilkundige behandeling door mij werd aangewend, in overleg met en onder assistentie van een particulieren heilkundige, en het afkeurend oordeel daarover van den Heer P^o. dus ook op mij van toepassing is, zoo acht ik mij verplicht, de gegrondheid van dit oordeel nader te onderzoeken.

Omtrent de hoofdquaestie zelve, namelijk, omtrent het al of niet raadzame van het doorvoeren der draden, bij doordringende buikwonden, door den geheelen wondrand, behoeft hier niet nader te worden uitgeweid. Dáar waar mannen, zoo als EMMERT aan de eene zijde 1), en VIDAL, LARREY, ROSER en vele andere aan de andere zijde, voor het nog onbesliste vraagstuk in het strijdperk zijn getreden, heeft eene eenigzins apodictische uitspraak geene waarde. Wij gaan de door den Heer P^o. gegevene aanprijzing eener bepaalde wijze van handelen dus met stil-zwijgen voorbij, en volgen hem liever bij hetgeen omtrent de verwonding in casu door hem is medegedeeld; wij kunnen daarbij echter de vraag niet onderdrukken, wat den Heer P^o. dan weêrhouden heeft, zijne eigene denkwijze omtrent de hechting van doordringende buikwonden toe te passen, terwijl de onderwerpelijke wond nog geheel *versch* was, en ZEd. door ons werd medegedeeld, op welke wijze wij de hechting verrigt hadden.

Behalve op enkele ligt verklaarbare onnaauwkeurigheden in de beschrijving der anamnesis, stuiten wij vooreerst op iets vreemds in die opgaven omtrent de pijnlijkheid der wondstreek. Op blz. 162, 2de kolom v. boven, wordt namelijk gezegd, dat de drukking in de wondstreek gedurende het geheele ziekteverloop beter dan elders verdragen werd, en wij kunnen dit moeilijk overeenbrengen met het referaat der bevinding van den lijder op 1 April en volgende dagen, alwaar vermeld wordt, dat drukking rondom de wond hevige pijn verwekte. — Verder wordt er alleen gesproken van het verband der wond, terwijl het nergens blijkt, of er door het geven eener *doelmatige ligging* aan den patiënt voor verslapping der buikspieren gezorgd en dus tegen de vancenwijking der spierscheiding gewaakt is. Op den 9den April vindt men den lijder meer ingezonken dan vroeger. Defaecatio spontanea heeft echter plaats gehad, zoodat het darmkanaal nog open moet geacht worden: breukbeklemming bestond er dus destijds nog niet, en daarom rijst onzes inziens hier de vraag, of de ingezonken toestand welligt alleen aan het intreden van collapsus kon geweten worden. Immers, op 1 April, en later nog op 3 en 5 April, werd een niet nader aangegeven getal bloedzuigers op den buik aangezet; daarbij heeft Pat. op 7 April. in het laatst verloopene etmaal 17 malen dunne, groenachtige stoffen per anum ontlast, ten gevolge der ruime toediening van calomel: geen wonder dus, dat de reeds door het sterke bloedverlies tijdens de verwonding zeer verzwakte lijder door een en ander, waarbij ook de hevigheid van het doorgestane ontstekingsproces in rekening moet worden gebracht, werd uitgeput. Den 10den April is de toestand nog veel verslimmerd; de oogen zijn ingezonken; de pols, schoon niet (schoon minder?) frequent, is zeer klein; de handen zijn koud en vochtig; er is delirium mite; de buik is niet pijnlijk, maar nog altijd gezwollen; er is niets per anum ontlast, doch er is gedurende den ganschen nacht gebrakt; er is voortdurend singultus aanwezig, en patiënt lijdt aan hevige be-

naauwheid. Van den percussie-toon en van andere breukverschijnselen *in het gezwel*, wordt ter loops iets gezegd, doch omtrent den toestand der buiksingewanden bij percussie en palpatie wordt verder niets vermeld; men is evenwel „reeds gedurende verscheidene dagen van de aanwezigheid eener buikbreuk overtuigd.” Wanneer nu de toestand van den lijder niet aan collapsus kon geweten worden, en wanneer de maag en het boven de wond gelegene darmkanaal bij palpatie en percussie sterk uitgezet werd bevonden, — welk laatste wij uit het ziekteverhaal niet met zekerheid kunnen afleiden, doch hetwelk uit de bevinding bij de lijkopening kan vermoed worden, — had dan de bestaande benaauwdheid en de hardnek-kige neiging tot braken, bij de kennis van de aanwezigheid der buikbreuk, niet ten minste tot het *vermoeden* eener ingewandsbeklemming moeten leiden, en had men niet op dien grond moeten handelen? Het referaat vermeldt ons niet, dat er in dien zin iets geschied is, doch zegt eenvoudig, dat er „geene defaecatie geweest is;” en toch beschouwde men de verschijnselen, welke zich in den nacht van den 9den op den 10den April bij den lijder voordeden, als „verschijnsels der occlusie” (blz. 164, 1ste kolom, midden).

Wanneer wij nu, na het voorafgaande, met den Heer P^o. vragen, of de noodlottige afloop der verwonding had kunnen voorkomen worden, dan zouden wij geneigd zijn, daaropslechts zeer wijfelend bevestigend te antwoorden. De bewering, dat de hechting van de geheele dikte der wondranden het gevaar zoude hebben afgewend, kunnen wij niet toestemmen; want vooreerst ontbreekt het bewijs, welk aandeel het bloedverlies, doch vooral de bestaande buikvliesontsteking, met de tot bestrijding van dezen toestand noodig geoordeelde krachtadig ingrijpende behandeling, aan het veroorzaken van den dood gehad heeft; en ten tweede kan er a posteriori onmogelijk met zekerheid gezegd worden, dat de graad dier buikvliesontsteking door het aanleggen eener dergelijke diepe hechting niet belangrijk verhoogd zouden geworden zijn. Doch wij meenen, dat het ontstaan der buikbreuk waarschijnlijk had kunnen voorkomen worden, wanneer er onophoudelijk voor eene *geschikte ligging* van den lijder, tot verslapping van den buikwand, gezorgd was, en wanneer men door een driester gebruik van narcotica en andere middelen reeds in den aanvang der ontsteking getracht had, het storende braken en daarmede de voortdurende spierzamentrekkingen te doen ophouden.

's Gravenhage, 22 Maart 1860.

G. VAN OVERBEEK DE MEIJER,
Off. v. Gez., 2de kl., bij Z. M. Zeemagt.

Ik geloof op bovenstaande bedenkingen des Heeren VAN OVERBEEK DE MEIJER, al ware het slechts beleefdheidshalve, met een enkel woord te moeten antwoorden.

Ik meende het doel van mijn schrijven duidelijk geformuleerd te hebben, toen ik vroeg: „Is het bij buikwonden, welke zich tot in het cavum peritonaei uitstrekken, voldoende, alléén de uitwendige bekleedsels te hechten, of moet de naald tot door het buikvlies heendringen en dat deel mede in de vereenigende draadlus vatten?” en mij voor de hechting van het peritonaeum verklaarde. Het medegedeelde geval moest dienen om mijn gevoelen te motiveren.

De Heer DE MEIJER heeft dit ook zeer goed begrepen, want hij noemt de gestelde vraag „de hoofdquaestie,” voegt er echter, vreemd genoeg, bij: „omtrent de hoofdquaestie zelve, namelijk, omtrent het al of niet raadzame van het doorvoeren der draden, bij doordringende buikwonden door den geheelen

1) Met de vertaling van wiens Chirurgie de Heer P^o. zich reeds sedert eene lange reeks van jaren onledig schijnt te houden.

wondrand, behoeft hier niet nader te worden uitgewijd." Wel degelijk moet dit; hier, zoo als overal, waar vraagstukken te behandelen zijn, dient men het *allereerst over de hoofdquaestie te spreken*. Doet men dit niet, dan vervalt men van zelve in de fout, die ook de Heer DE MEIJER niet heeft kunnen vermijden, van namelijk in bijzaken, als in zoo vele strikken, verward te raken en de voornaamste zaak over het hoofd te zien. Maar het is den Heer DE M. nog erger gegaan, hij heeft eene beschuldiging gezien, waar niemand beschuldigd werd en is geëindigd met zelve als beschuldiger op te treden.

Ik ben zoo ligtvaardig niet te werk gegaan als de Heer DE M. Ik heb in eene zaak, waaromtrent de waarnemers de meest uiteenlopende meeningen koesteren, alleen *beginsel* tegenover *beginsel* gesteld, en mijn *afkeurend* oordeel gold dan ook slechts het *beginsel*, waarnaar hij handelde, toen hij de eerste hulp aan onzen lijder bood, *niet hem zelve*. Ik hoop dat de Heer DE M. deze *distinctie* met mij voelen zal, zoo niet, dan is het noodeloos, hierover verder uit te wijden. Hij daarentegen heeft mijne therapie in het algemeen aangevallen. Wij zullen dadelijk zien met hoe veel regt.

De Heer DE M. kan "de vraag niet onderdrukken, wat den Heer P^o. dan weêrhouden heeft, zijne eigene denkwijze omtrent de hechting van doordringende buikwonden toe te passen, terwijl de onderwerpelijke wond nog geheel *versch* was, en ZED. door ons werd medegedeeld, op welke wijze wij de hechting verrigt hadden." Die vraag zou kunnen gedaan worden, indien ik de eerste hulp aan den patiënt bewezen had en daarbij van mijne overtuiging afgeweken was; maar nu de patiënt mij ter verdere behandeling overgegeven werd, nadat men met moeite de groote hoeveelheid uitgezakte darmen ingebracht had, de belangrijke bloeding zoo goed als meester was en de hechtingen aangelegd waren, nu *kan* zij niet in ernst gemeend zijn. Wie toch zou zoo roekeloos durven zijn, om den lijder op nieuw aan al de gevaren bloot te stellen, waaraan hij zoo pas ontsnapt was, en dat wel alléén om der wille van het *beginsel*? Inderdaad, *zoo* consequent ben ik niet, ik ben geen voorstander van het "*vivent les principes, perissent les colonies!*" Ik ben al dikwijls zeer blijde, dat ik de kolonie behouden kan.

De Heer DE M. vraakt het verder in mij, dat het "nergens blijkt of er door het geven eener *doelmatige ligging* aan den patiënt voor verslapping der buikspieren gezorgd en dus tegen de vanéénwijking der spierscheiding gewaakt is." Hier wordt nog altijd eenigen twijfel overgelaten of dit al of niet geschied is, maar aan het slot van het stuk des Heeren DE M. wordt die veronachtzaming als bewezen aangenomen en daarop eene vrij formele acte van beschuldiging gebouwd. De Schr. zegt daar toch: "Doch wij meenen dat het ontstaan der buikbreuk waarschijnlijk had kunnen voorkomen worden, wanneer er onophoudelijk voor eene *geschikte ligging* van den lijder tot verslapping van den buikwand gezorgd was;" gezorgd was. Er is dus daarvoor *niet* gezorgd. Inderdaad, op zijn zachtst uitgedrukt, bevreedt het mij zeer; dit uit de pen van den Heer DE M. te vernemen. Ik beweer, dat die *doelmatige houding* wel degelijk aan den lijder, gedurende de geheele behandeling gegeven is. Ik verlang evenwel niet op mijn woord geloofd te worden. Ik beroep mij niet op de getuigenis van mijnen assistent, ook niet op die mijner leerlingen, die den patient elken dag met mij gezien hebben, maar op éenen getuigen, die de Heer VAN OVERBEEK DE MEIJER zeker het allerminst wraken zal, — op *hem zelve* namelijk. Hij heeft den lijder bijna dagelijks gezien, is volkomen au courant der behandeling gehouden en weet dus het beste in hoe verre zijne aan-

merking gegrond is of niet. Ik heb van de houding, aan den lijder gegeven, geen gewag gemaakt, omdat ik het onnoodig achtte, daar ik meende, dat dit van zelve sprak en van gevoelen ben, dat men in eene ziektegeschiedenis niet alles tot in de kleinste bijzonderheden behoeft mede te deelen. Ik zie dat ik mij vergist heb, en dat men zelfs niet verzuimen mag het getal bloedzuigers op te geven, dat men van dag tot dag voorschrijft, wil men niet van nalatigheid beschuldigd worden. Maar bovendien: weet de Heer DE M. dan niet, dat, wanneer de behandelende arts, in gevallen als het onze, vergeten mogt hebben, den lijder eene positie te doen aannemen, waarin de buikspieren enz. gerelaxeerd zijn, dat dan de zucht om geen of althans zoo min mogelijk pijn te gevoelen, den laatsten instinctmatig dringen zal om in bed met opgetrokken beenen en voorovergebogen bovenlijf te gaan liggen? En dat de drukking door eigen spieren uitgeoefend bij hevige peritonaëitis evenmin verdragen wordt als die door de handen van een anderen op de buik bewerkt is?

Nu volgt eene redenering, zoo ingewikkeld, zoo voorzigtig, dat het moeite kost den waren zin tusschen de regels in te lezen. Ik zal "*blunder*" zijn dan de Schr. en zeggen dat ik er twee stellingen uit opmaak: 1°. dat de Heer DE M. meent dat onze patiënt aan *collapsus* bezweken is, een *collapsus*, onder anderen ook teweeggebragt door de verzwakkende behandeling, waaraan hij onderworpen werd en 2°. dat de kennis van de aanwezigheid eener buikbreuk "ten minste tot het *vermoeden* eener ingewandsbeklemming had moeten leiden en men op dien grond had moeten handelen."

Waarlijk ik had moeite mijne eigen oogen te gelooven toen ik dit las. Is dan alles wat de lijkopening opgeleverd heeft door den Heer DE M. geheel over het hoofd gezien? Heeft hij, hetgeen daarvan gedrukt te lezen staat, zoo maar overgeslagen? Of is hij zoo verward in de strikken van het *vitalisme*, dat hij de oogen volkomen sluit voor de meest tastbare pathologisch-anatomische veranderingen? Het laatste kan ik niet gelooven, daartoe komt hij uit éene te goede school! Wat kan het dan zijn? Ik weet het inderdaad niet. Men kan te goeder trouw meenen, dat de dood door eene andere behandeling had kunnen worden voorgekomen; dat laat ik gelden. Maar te ontkennen, direct of indirect, dat is hetzelfde, dat "de oorzaak van den dood voornamelijk moet gezocht worden in het openblijven der buikvlies- en spierwond, want daardoor ontstond de buikbreuk, welke, geholpen door de opvolgende peritonaëitis, eindelijk in eenen toestand geraakte, waardoor de omloop der faeces uiterst bemoeijelijkt moest worden" (pag. 165); dit is, na de medegedeelde handtastelijke pathologisch-anatomische *feiten*, inderdaad — al zeer sterk.

Zie waarde lezer, dat zijn de strikken waarin de Schr. is geraakt en waarover ik hierboven sprak.

Doch ik had bij de kennis van de aanwezigheid eener buikbreuk en op het *vermoeden* dat er eene onvolkomen oclusie bestond, "op dien grond" moeten handelen. En welke had die behandeling moeten zijn? Waarschijnlijk wel het opzoeken van de zitplaats der beklemming in de buikholte. Waarlijk het is te veel gevergd, om zulk eene gewichtige kunstbewerking "op grond van een vermoeden te ondernemen." Daartoe moet men ervaring van zulke gevallen en zekerheid hebben. Een en ander bezat ik niet. Dat heb ik duidelijk genoeg aan het einde mijner beschouwing uitgedrukt. Immers daar zeide ik: "Ik althans geloof dat ik *na de opgedane ervaring* en in *zoodanig geval*" (d. i. als ik zeker was van de aanwezigheid eener volkomen oclusie) "werkkelijk den moed daartoe" (de zitplaats der beklemming in de buikholte te gaan opzoeken) "zoude hebben" (pag. 165).

Later schijnt de Schr. evenwel toch weder eenige waarde aan de buikbreuk te hechten, en geeft hij de middelen aan de hand, waardoor men het ontstaan van dit gebrek waarschijnlijk had kunnen voorkomen; „wanneer men door eene *geschikte ligging* van den lijder en een driester gebruik van narcotica en andere middelen (welke?) reeds in den aanvang der ontsteking getracht had, het storende braken en daarmede de voortdurende spierzamentrekkingen te doen ophouden.”

Over de zoogenaamde „*geschikte ligging*” is reeds gesproken. Wat nu het driester gebruik van narcotica betreft, dat is een *petitio principii*. Het schijnt dat de Heer DE M. zich bij de behandeling van den patiënt tevreden zoude gesteld hebben, met eene symptomatische kuur; ik meende de ziekte die het leven dadelijk bedreigde (de peritonaëitis) zoo krachtig mogelijk te bestrijden. Uit dit verschil van opvatting vloeit van zelve de verschillend gestelde indicatie tot handelen voort. Hoe dit evenwel zij, zonder iets te kort te willen doen aan de waarde van het opium als symptomatisch middel (ik had dus *meer* opium moeten geven, in deze woorden kan eigenlijk het geheele betoog van den Schr. zamengevat worden), blijf ik nog altijd de volkomen hechting der wond, dus met inbegrip der spieren en van het buikvlies, als het zekerste middel beschouwen, om het ontstaan eener buikbreuk te voorkomen.

Ik zou hiermede gerust de, misschien reeds te lang gerekte refutatie der bedenkingen van den Heer DE M. kunnen besluiten, ware het niet dat ik nog op eene enkele aanmerking wilde antwoorden. Het is deze. De Schr. „stuit op iets vreemds in de opgaven omtrent de pijnlijkheid der wondstreek. Op pag. 162, 2de kolom v. boven, wordt namelijk gezegd, dat de drukking in de wondstreek gedurende het geheele ziekteverloop beter dan elders verdragen werd, en wij kunnen dit moeilijk overeenbrengen met het referaat der bevinding van den lijder op 10. April en volgende dagen, alwaar vermeld wordt, dat drukking rondom de wond hevige pijn vervekte.” Waarom niet? Al veroorzaakte de drukking rondom de wondstreek hevige pijn sluit dit dan uit, dat de pijn bij drukking op het overige, zeer belangrijk ontstoken buikvlies, niet nog veel heviger, ja ondragelijk kon zijn? En dit was inderdaad het geval. Ik geloof dat de vermeende tegenstrijdigheid aldus zeer eenvoudig verklaard is.

En hiermede neem ik afscheid van den Schr. en van deze geheele kwestie. Ik zal op geen verder geschrijf daarover meer antwoorden.

M. POLANO.

26 Maart 1860.

B E R I G T E N.

BINNENLAND.

Z. M. heeft bepaald, dat de Militaire paardenartsen bij het leger bij de dienst te velde, bij marschen en bij manoeuvres, even als de officieren van gezondheid, zullen voorzien zijn van eene giberne-trousse tot berging hunner kleine heilkundige instrumenten.

— Aan de *Inlichtingen*, door de Regering dezer dagen gegeven op het (ook door ons medegedeelde) *Verslag der Commissie uit de Tweede Kamer der S. G., belast met het onderzoek van het Verslag omtrent den staat der Hoogescholen* enz. over 1857/1858, ontleenen wij de navolgende zinsneden:

„Hetgeen door de geneeskundige faculteit te *Leiden* is gezegd ten aanzien van de *beperkteid der gelegenheid op het waarnemen van belangrijke ziektegevallen*, waarbij de wensch is kenbaar gemaakt, dat een grooter aantal lijders op de klinie-

ken kon worden opgenomen, heeft der Commissie aanleiding gegeven tot het uiten der meening, „dat, zoo de stand der zaak van het nosocomium te *Leiden* thans nog dezelfde is als vroeger, daaraan een einde moet komen.” — Sedert de laatste mededeelingen van regeringswege heeft het niet aan pogingen ontbroken om deze zoo lang aanhangige zaak tot een gewenscht einde te brengen. Op de dringende verzoeken van curatoren hebben Burgemeester en Wethouders te kennen gegeven, dat zij levendig van de op hen ten deze rustende verpligting door-drongen waren, en het diep betreunden, dat de voorstellen, daartoe in der tijd door hen ingediend, door den gemeenteraad niet waren bekrachtigd; dat het hun ernstig streven bleef, middelen te vinden, waardoor in de bezwaren der kosten, waarvoor de meerderheid van den raad was teruggedeeind, eenige verlichting kon worden gebracht. Den uitslag van dit onderzoek ziet de Regering alsnog te gemoet. Hoewel ook zij allezins betreurt, dat de Gemeenteraad van *Leiden* nu reeds sedert meer dan zes jaren in gebreke bleef aan zijne verpligtingen jegens den Staat te voldoen, heeft zij het raadzaam geoordeeld alvorens, zoo als de Commissie wenscht, aan de zaak een einde te maken (waarmede vermoedelijk wordt bedoeld het inslaan van den weg van regten, ten einde tot de ontbinding der overeenkomst te geraken, en het van staatswege voorzien in de behoefte aan beter geneeskundig onderwijs op dit punt), den uitslag van het onderzoek van Burgermeester en Wethouders af te wachten, dewijl, zoo dit tot eene goede uitkomst mogt leiden, het doel op aanzienlijk minder kostbare wijze zou worden bereikt. Wordt toch aan de overeenkomst gevolg gegeven, dan verkrijgen de Studenten in de Geneeskunde, zonder dat de Staat meer kosten dan thans hebbe te dragen, de meest gewenschte gelegenheid om zich te oefenen in het waarnemen en behandelen van ziektegevallen van allerlei aard. Mogten evenwel ook de nadere pogingen van Burgermeester en Wethouders mislukken, dan schijnt der Regering niets anders over te blijven dan aan de zaak in bovengemelden zin een einde te maken.

„De in het *Verslag medegedeelde klagten uit Leiden en Groningen over gebrek aan lijken* hebben der Commissie aanleiding gegeven tot de opmerking, dat onderzoek naar de oorzaak en maatregelen tot voorziening welligt wenschelijk waren. In zooverre hierin eenig verwijt tegen de Regering ligt opgesloten, kan de ondergeteekende mededeelen, dat, telkens wanneer dergelijke klagten ter hare kennis werden gebracht, zij een onderzoek heeft ingesteld naar de mogelijkheid om in de behoefte te voorzien, en dat, wanneer slechts gedeeltelijk aan den wensch der docenten werd voldaan, dit steeds het gevolg was van onoverkomelijke zwarigheden.”

— In navolging van hetgeen aanvankelijk met goed gevolg in onze O. I. bezittingen is geschied, beproeft thans ook het Engelsche Gouvernement, de bast van den kinaboom in zijne Indische bezittingen inheemsch te maken. Deskundigen zijn naar Peru en Ecuador gezonden, om uit de wouden jonge planten te verzamelen en over te brengen, enz.

— Ten aanzien van het reeds besproken punt, betreffende het al of niet verhaalbare door de gemeenten van de verstrekte geneeskundige hulp enz., bevat het *Gemeenteblad* (d.d. 22 Maart j.l.) de navolgende nadere mededeeling. Een lezer vraagt namelijk:

„In n°. 561 van uw *Gemeenteblad*, is door u eene vraag beantwoord die voor de gemeenten, vooral ten platte lande, bij de tegenwoordige wet op de armbestuur van hoog gewigt is, n. l. of vroegere verordeningen omtrent het verhalen van Geneeskundige HULP, op het domicilie van onderstand, met het